

Autism Focused Intervention
Resources & Modules

FCT

MODUL:

FUNKTIONELL KOMMUNIKATIONSTRÄNING

UNC Frank Porter Graham Child Development Institute
Autism Focused Intervention Resources & Modules
Sam, A. & AFIRM Team,
Habilitering & Hälsa, Västra Götalandsregionen
Teijonsalo, F., Larsson, E., Mellgren, E., Matson, L., Lindmark, S., 2025

**The National Professional
Development Center on Autism**

**VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN**

**FRANK PORTER GRAHAM
CHILD DEVELOPMENT INSTITUTE**

GRUNDERNA I FCT

Lektion 1

Många personer med autism uppvisar utmanande, icke-funktionella eller till och med aggressiva beteenden mot andra och sig själva. Ofta kommer dessa beteenden från svårigheter med kommunikation, vilket leder till att individerna använder sig av oväntade och ofta icke önskvärda sätt för att få tillgång till sina önskningar, behov och intressen. I FCT arbetar man med dessa störande beteenden genom att systematiskt identifiera beteendets funktion och genom att erbjuda ett alternativt beteende i form av mer önskvärd kommunikation som ger personen möjligheten att få sina behov mötta på ett mer accepterat sätt.

Lektion 2

Efter denna lektion kommer du att kunna:

- Identifiera vilka utmanande beteenden som kan minskas med FCT.
- Beskriva hur FCT kan vara gynnsamt för en individ.
- Identifiera exempel på kommunikativa beteenden som kan användas som lämpliga alternativa beteenden för en person.

Lektion 3

Vad är FCT?

Funktionell kommunikationsträning (FCT) är en systematisk metod som syftar till att ersätta utmanande eller störande beteenden med mer önskvärda och effektiva kommunikativa beteenden. FCT implementeras efter att en kartläggning såsom funktionell kartläggning och analys (se modul Functional Behavioral Assessment (FBA)) har genomförts för att identifiera funktionen av ett utmanande beteende.

Att förstå det utmanande beteendets funktion gör det möjligt för teammedlemmen att fastställa ett alternativt sätt för individen att uppnå samma funktion, genom att använda ett mer acceptabelt kommunikativt beteende.

Nedan är några vanliga utmanande beteenden och ersättningsbeteenden som kan läras ut genom FCT.

Utmanande beteende	Beteendets funktion	Alternativt kommunikativt beteende
Aggression, skadegörelse, rymning	Undvika krav	Be om en rast
Aggression, utbrott, skrika	Få tillgång till önskade föremål eller aktiviteter	Be om föremål eller aktivitet.

GRUNDERNA I FCT

Lektion 4

Mål med FCT

Mål som är möjliga att uppnå genom att använda FCT inkluderar:

FCT används brett för att minska utmanande beteenden, samt för att på samma gång öka relevanta kommunikationsfärdigheter. FCT har använts för att minska beteenden som till exempel:

- Fysiskt utagerande beteenden
- Utbrott
- Skrikande
- Avbryta andra med olämpliga beteenden
- Rymning
- Självskadebeteenden
- Skadegörelse
- Repetitiva beteenden såsom överdrivet städande/plocka i ordning mm.
- Suga på, stoppa föremål i munnen

Målet fokuserar också på att personen skall använda ett önskvärt kommunikativt beteende utifrån sina nuvarande kommunikationsfärdigheter. Det kommunikativa beteendet bör fungera som ett ersättningsbeteende genom att det fyller samma funktion som det utmanande beteendet. Till exempel, om det ursprungliga beteendet fyllde funktionen att undvika eller fly från en uppgift eller aktivitet så kan det kommunikativa beteendet vara:

- Röra vid ett "rast"-kort
- Teckna "rast"
- Säga ordet "rast"
- Säga en fras så som "vill ha rast"
- Säga en hel mening så som "jag vill ha rast" eller "jag behöver en rast"

Utöver detta, kan målen fokusera på generalisering av förmågan till nya kommunikationspartners, andra miljöer eller andra aktiviteter.

GRUNDERNA I FCT

Lektion 5

Hur kan FCT hjälpa personer?

FCT är fördelaktigt för individer med brister i social kommunikation och störande eller utmanande beteenden eftersom det presenterar ett mer socialt acceptabelt alternativ som ger personen tillgång till samma önskade utfall (till exempel, att fly en icke-önskvärd uppgift, få tillgång till ett favoritföremål eller aktivitet, eller att få uppmärksamhet). FCT fungerar både genom att minska problematiska beteenden som kan vara skadliga för både personen och andra, och genom att öka individens kommunikationsförmågor så att hen kan få sina behov uppnådda på ett bättre sätt.

FCT kan också vara en lågkostnadsintervention som inte tar lång tid att utforma. Till exempel behövs det för många personer inget material – endast verbala prompt eller gester från instruktören. För andra kan det alternativa kommunikativa beteendet som lärs in bestå endast av ett bildkort som personen pekar på eller byter in för att få sitt önskade resultat (till exempel, en bild på en favoritleksak).

Lektion 6

Hur används FCT?

FCT kan användas av en mängd olika yrkesgrupper, inklusive lärare, specialpedagoger, logopeder, psykologer, terapeuter och elevassistenter/lärarassistenter i förskolan, skolan och andra offentliga miljöer i samhället. Föräldrar och familjemedlemmar kan också använda FCT i hemmet.

Nedan är exempel på hur tre lärare använder FCT i sina klassrum.

Exempel: Lågstadielärare Ms. Jenkins

"Jag är lärare i en lågstadieläro och en av eleverna, Mia, har om och om igen sprungit ut från klassrummet. Vi kom fram till att hon sprang ut från klassrummet för att titta på dricksfontänen, vilket hon älskar att göra, så min elevassistent och jag skapade ett bildkort som Mia kan ge till oss för att be om att gå till dricksfontänen. Nu ber hon en av sina lärare om att få gå till fontänen i stället för att plötsligt springa iväg och försvinna från klassrummet."

Exempel: Lågstadielärare Mrs. Andrews

"Jag är lärare för årskurs 3 och har en student med autism, Tomas, som är med min klass under rasterna. Han uppvisade allvarliga aggressiva beteenden mot andra elever på lekplatsen och vi övervägde att Tomas inte längre skulle få vara med klassen på rasterna. Detta var innan specialpedagogen listade ut att Tomas försökte få tag på en av bollarna och att han inte hade ett bättre sätt att fråga efter den. Hon hjälpte mig att lära Tomas att be om att få en boll genom att säga en kort fras "vill ha bollen". Det tog i princip helt tog bort hans aggressiva beteenden utomhus. Vi arbetar nu med att utveckla andra aktiviteter som Tomas tycker om utomhus och att öka tiden som Tomas måste vänta innan han får en av bollarna så att han kan fortsätta vara med sin klass på rasten."

GRUNDERNA I FCT

Exempel: Mellanstadielärare Mr. Todd

"Jag är logoped på en mellanstadieskola. Jag har arbetat med Jonah och hans mattelärare i årskurs 6. Jonah rev papper och kastade runt det under lektionerna. Han hade börjat kasta papper direkt mot läraren och bete sig som om han skulle slå mot läraren. Så vi ville snabbt börja arbeta med detta innan hans beteende eskalerade ännu mer. Efter vi analyserat hans beteende kunde vi se att Jonah försökte undvika svåra matteuppgifter. Vi lärde Jonah ge ett kort med meningen "Jag behöver en rast" till läraren för att be om en rast. Nu ber Jonah om en rast i stället för att riva sönder sina papper. "

Övning

Innan valet av ett lämpligt alternativt kommunikativt beteende, behövde lärarna i varje exempel kartlägga funktionen av det utmanande beteende som eleven uppvisade. Fundera på vilken elevs beteende som hade funktionen att undvika eller fly.

- Jonah
- Tomas
- Mia

Svar:

- Jonah: KORREKT. Jonah försökte fly från eller undvika en oönskad aktivitet, det vill säga matteuppgifter.
- Tomas: INKORREKT. Tomas försökte få tag på en fotboll, som var ett eftertraktat föremål på lekplatsen.
- Mia: INKORREKT. Mia försökte få tillgång till dricksfontänen, vilket var en eftertraktad aktivitet.

Lektion 7

Evidensbas för FCT

The National Professional Development Center (NPDC) on Autism Spectrum Disorder gick igenom litteratur från 1990 till 2011 och rapporterade sina fynd 2014.

FCT möter de kriterier NPDC har satt för evidensbaserade metoder eftersom det finns 12 single case design studies-studier. Metoden har varit effektiv med elever i förskolan (3–5 år) och upp till gymnasieelever (15–22 år). Evidensbaserade metoder (EBP) och studier inkluderade i EBPs rapport från 2014 beskrev hur FCT kan användas effektivt för att arbeta med: sociala-, kommunikativa-, beteende-, skolförberedande-, lek- och adaptiva förmågor.

I tabellen nedan visas de områden som är identifierade som evidensbaserade för olika åldersspann.

	Förskole- ålder (3–5 år)	Låg- och mellan- stadium (6–11 år)	Hög- stadium (12–14 år)	Gymnasium (15–18år)
Adaptiva	Ja	Ja		Ja
Beteende	Ja	Ja	Ja	Ja
Kommunikation	Ja	Ja	Ja	Ja
Lek	Ja	Ja		
Skolförberedande	Ja	Ja		
Sociala	Ja	Ja		

GRUNDERNA I FCT

Lektion 8

Innan du sätter igång, har du...

- ☐ Identifierat beteendet?
- ☐ Samlat in baslinjedata genom direkt observation?
- ☐ Formulerat ett tydligt mål eller utfall som innefattar när beteendet sker, vad målbeteendet är, och hur teammedlemmar och/eller observatörer vet att målet är uppnått?

Om svaret på någon av de ovannämnda frågorna är nej, se över processen för hur man väljer evidensbaserad metod.

GRUNDERNA I FCT

Lektion 9

Övning

Ms. Jenkins är lärare i grundskolan. En av eleverna, Mia, brukade springa ut ur klassrummet. Teamet bedömde att Mia sprang ut för att titta på fontänen, vilket hon älskar att göra. Ms. Jenkins och assistenten gjorde ett bildkort åt Mia som hon kunde ge dem för att be om att få gå till fontänen. Nu ber Mia lärarna om att få gå till fontänen istället för att försvinna från klassen eller springa iväg.

Fråga 1: Vilket av följande beteenden uppvisade Mia?

- Utåtagerande beteende
- Rymning
- Förstöra egendom

Fråga 2: Vilket av följande ersättande kommunikativa beteenden valde Mias team?

- Verbal kommunikation genom att använda en kort fras.
- Kommunikationskort med en hel mening.
- Bildkort.

Svar fråga 1:

- Utåtagerande beteende: INKORREKT.
- Rymning: KORREKT.
- Förstöra egendom: INKORREKT.

Svar fråga 2:

- Verbal kommunikation genom kort fras: INKORREKT.
- Kommunikationskort: INKORREKT.
- Bildkort: KORREKT.

PLANERA FCT

Lektion 10

Efter denna lektion, kommer du att kunna:

1. Identifiera de steg som måste genomföras innan man kan implementera FCT.
2. Beskriva viktiga överväganden som är relevanta för det alternativa kommunikativa beteendet.
3. Förklara varför teammedlemmar kan behöva förberedelse innan de använder FCT.

Lektion 11

Identifiera om ett utmanande beteende är lämpligt för FCT

FCT kan användas för att arbeta med en mängd olika problematiska beteenden som kan störa personens funktion. Aggression, utbrott, destruktiva beteenden, självskadebeteenden och rymning är några av de huvudsakliga problematiska beteenden som FCT har använts för.

Den enda typen av beteenden där FCT inte nödvändigtvis är användbart är stereotypa eller repetitiva beteenden, eftersom dessa inte behöver ha en tydlig kommunikativ funktion. Dock kan maladaptiva beteenden som är associerade med stereotypa eller repetitiva beteenden vara ett lämpligt fokus för FCT. Till exempel, om ett barn rymmer för att få tillgång till ett stereotypt eller repetitivt beteende (till exempel, att springa iväg för att stirra på ett favoritobjekt) eller uppvisar aggression när tillgången till deras beteende är blockerad (till exempel, att slåss när en vuxen försöker blockera barnet från att repetitivt öppna och stänga ett skåp), så kan de associerade beteendena som rymning eller utagerande beteenden vara fokus för arbete med FCT för att ge individen ett mer önskvärt sätt att kommunicera sin önskan att göra sitt stereotypa eller repetitiva beteende.

Lektion 12

Fastställ funktionen bakom det utmanande beteendet

För att välja och lära ut ett önskvärt ersättningsbeteende är det först nödvändigt att förstå det störande eller utmanande beteendets funktion. Ibland kan ett beteende till en början se ut att ha en viss funktion, men vid närmare undersökning visar sig beteendet användas för att fylla en helt annan funktion. Till exempel, ett barn som ofta rymmer kan antas försöka fly eller undvika vissa uppgifter, men det är egentligen ett försök att få uppmärksamhet eller tillgång till ett favoritföremål eller aktivitet. Således borde en funktionell kartläggning och analys (se modul Functional Behavioral Assessment) genomföras för att hjälpa till att identifiera den mest troliga funktionen bakom det utmanande beteendet.

Lektion 13

Välj ett alternativt kommunikativt beteende

När man förstår ett utmanande beteendes funktion kan ett alternativt kommunikativt beteende väljas.

Det finns tre viktiga överväganden i valet av ett kommunikativt beteende:

1. Funktion
2. Form
3. Ansträngning.

PLANERA FCT

Funktion

Viktigast är att det kommunikativa beteenden bör utformas för att fylla samma funktion som det utmanande beteendet. Till exempel, ett vanligt kommunikativt beteende som ersätter utmanande beteende med funktionen att fly eller undvika oönskade uppgifter eller aktiviteter är att be om en rast.

Form

Fundera kring vilken form av kommunikation som personen kommer använda. Det alternativa kommunikativa beteendet kan väljas baserat på personens huvudsakliga kommunikationssätt. Till exempel, om individen använder PECS (Picture Exchange Communication System), kan det alternativa kommunikativa beteendet vara att räcka över ett bildkort, eller om personen använder en talgenererande samtalsapparat så kan det alternativa kommunikativa beteendet använda denna apparat. Observera att identifierat sätt att kommunicera inte alltid måste vara individens huvudsakliga kommunikationssätt. Till exempel, ett barn som huvudsakligen använder verbal kommunikation kan tränas till att använda ett rastkort för att be om en rast. Observera att om ett annat sätt att kommunicera används för individen bör formen vara känd och inte utanför personens repertoar. Till exempel, för ett barn som inte använder tecken som stöd är ett alternativt kommunikativt beteende i form av tecken troligtvis inte lämpligt.

Ansträngning

Det alternativa kommunikativa beteendet bör till en början kräva relativt lite ansträngning av individen. Om ett svårare eller mer tidskrävande kommunikativt beteende väljs kan det vara mer troligt att personen försöker få tillgång till önskat utfall genom att använda det utmanande beteendet istället för det alternativa kommunikativa beteendet. Det alternativa kommunikativa beteendet bör därför vara det lättaste sättet för personen att kommunicera sina behov relaterat till det utmanande beteendets funktion. Till exempel, om individen använder bildkort, är ett kommunikativt beteende som består av att presentera bara ett eller två kort att föredra över att sätta ihop en hel sekvens av kort.

PLANERA FCT

Övning

Efraim rymmer från sitt klassrum och hans lärare vill använda FCT som en intervention för att arbeta med hans beteende. Efraim använder huvudsakligen en talgenererande samtalsapparat för att kommunicera och han kan sätta ihop flera ord för kommunicera med fraser och korta meningar. Hans lärare har som plan att få Efraim att använda samtalsapparaten som en del av interventionen. Läraren tänker dock använda en egen ikon för att representera en kort fras som Efraim kan använda för att be om en paus, snarare än ett be honom sätta ihop flera ord.

Läs scenariot ovan och identifiera vilken viktig komponent av det kommunikativa beteendet som inte har tagits i åtanke: funktion, form eller ansträngning.

- Funktion
- Form
- Ansträngning

Svar:

- Funktion: KORREKT. Efraim kommer lära sig att be om en rast, men det är inte tydligt om detta är den faktiska funktionen bakom det störande beteendet. Kom ihåg, steg 2 i planeringen inkluderar att genomföra en FBA.
- Form: INKORREKT. Läraren har tänkt på formen: Efraim ska använda sin talgenererande samtalsapparat för att kommunicera, vilket är hans huvudsakliga kommunikationssätt.
- Ansträngning: INKORREKT. Läraren har tänkt på ansträngning: Efraim kommer använda en särskild ikon snarare än flera ord i sekvens för att det ska vara enklare att skapa det alternativa kommunikativa beteendet.

PLANERA FCT

Lektion 14

Säkerställ att alla teammedlemmar är bekanta med det alternativa kommunikativa beteendet

Ett viktigt steg i planeringsprocessen är att säkerställa att alla teammedlemmar som arbetar med personen förstår det alternativa kommunikativa beteendet som används. Teammedlemmar kan inkludera lärare, kuratorer, logoped, elevassistenter/lärarassistenter och föräldrar. Alla vuxna som interagerar med barnet i en miljö där det alternativa beteendet används behöver vara införstådda och medvetna om hur de ska ge respons.

Det är viktigt att de personer som interagerar med personen både förstår vad hen försöker kommunicera och kan svara på rätt sätt om situationen uppstår. Det är särskilt viktigt att personen omedelbart får tillgång till vad hen efterfrågar med det alternativa beteendet i början. Risken är annars stor att personen återgår till att använda det utmanande beteendet eftersom det alternativa beteendet inte fungerar.

Lektion 15

Samla och organisera stödjande material

Allt stödjande material som behövs bör förberedas innan FCT påbörjas. Detta inkluderar att tillverka kommunikationsmaterial, till exempel bildkort eller kommunikationskortor. En annan förberedelse kan vara att programmera individens samtalsapparat. Förberedelserna bör också inbegripa att samla in favoritobjekt som personen kan tänkas be om, till exempel leksaker, spel eller livsmedel.

PLANERA FCT

Lektion 16

Övning

Läs följande scenarier och avgör vilken viktig del av det alternativa kommunikativa beteendet som tas i beaktan i varje steg.

Celia använder främst talat språk för att kommunicera, men hon har svårt att kommunicera verbalt när hon är frustrerad. Hennes lärare har gjort ett kort med orden "Jag behöver en paus.", vilket möjliggör för Celia att lätt be om en paus.

Fråga 1: Vilken viktig del av alternativa kommunikativa beteendet tas i beaktan här?

- Ansträngning
- Form
- Funktion

Joe använder främst teckenspråk för att kommunicera. Hans lärare lär honom ett alternativt kommunikativt beteende som innefattar teckenspråk för att be om paus.

Fråga 2: Vilken viktig del av alternativa kommunikativa beteendet tas i beaktan här?

- Ansträngning
- Form
- Funktion

Daniel har slått sin assistant för att fly från oönskade aktiviteter. Hans lärare utvecklar ett sätt för Daniel att be om en paus istället för att slå.

Fråga 3: Vilken viktig del av alternativa kommunikativa beteendet tas i beaktan här?

- Ansträngning
- Form
- Funktion

PLANERA FCT

Svar fråga 1:

- Ansträngning: KORREKT. Celas lärare har valt ett alternativt kommunikativt beteende som kräver en mindre ansträngning av Celia.
- Form: INKORREKT.
- Funktion: INKORREKT.

Svar fråga 2:

- Ansträngning: INKORREKT.
- Form: KORREKT. Joes lärare har tagit kommunikationsformen i beaktande vid valet av alternativt kommunikativt beteende; I detta fall valde läraren Joes primära kommunikationssätt - teckenspråk.
- Funktion: KORREKT.

Svar fråga 3:

- Ansträngning: INKORREKT.
- Form: INKORREKT.
- Funktion: KORREKT. Läraren har haft beteendets funktion i åtanke, alltså att undvika oönskade aktiviteter. Läraren har identifierat ett alternativt kommunikativt beteende som har samma funktion – att be om en paus.

ATT ANVÄNDA FCT

Lektion 17

Efter denna lektion, kommer du att kunna...

- Identifiera och beskriva inlärningsstrategier som är lämpliga att använda i FCT.
- Fastställa de relevanta stegen i processen av att lära ut FCT.

Lektion 18

Lär personen att använda det alternativa kommunikativa beteendet

För att lära personen att lyckas använda att det alternativa kommunikativa beteendet används promptning enligt hierarki av mest-till-minst prompt. Hierarkin av prompt ser olika ut beroende på formen av det alternativa beteendet. Det kan exempelvis från början bestå av full fysisk vägledning, hand över hand som gradvis minskas till allt mindre prompt med gester, pekning och verbal instruktion vid behov.

En mest-till-minst prompthierarki innebär att starta på den minst påträngande nivån av promptning som behövs för att personen ska lyckas använda en förmåga (i detta fall, att använda det alternativa kommunikativa beteendet), och att sedan gradvis minska dessa prompts. Följande tabell ger exempel på olika nivåer av promptning.

ATT ANVÄNDA FCT

Vid en mest-till minst hierarki, börjar man med den högsta nivån (6)

	Prompt nivå	Beskrivning	Exempel
6 – mest	Full fysisk vägledning	Hand-över-hand-vägledning används	Att guida personens hand för att starta en apparat eller för att ge/byta ut ett bild- eller kommunikationskort genom hela rörelsen.
5	Delvis fysisk prompt	Till viss del prompta personen att använda det alternativa kommunikativa beteendet	Röra vid en armbåge eller arm för att prompta personen att starta en apparat eller ge ett kommunikationskort.
4	Modellprompt	Visa hur det alternativa kommunikativa beteendet används	Ge en verbal modell för det alternativa kommunikativa beteendet; modellera användningen av en apparat eller utbyte av ett kommunikationskort.
3	Gestprompt	Peka eller göra gester för att prompta personen	Peka på apparaten eller kommunikationskortet.
2	Verbalt prompt	Säga till personen att använda det alternativa kommunikativa beteendet	Säga "läs det" eller "säg det"; använda generell promptning så som att säga, "använd dina ord" eller att fråga, "vad vill du ha?"
1 – minst	Självständig	Inga prompt används	Tillåt personen att självständigt producera det ersättande kommunikativa beteendet

Det är viktigt att poängtera att alla nivåer av prompt-hierarkin inte används för alla personer och att prompten kan se ut på olika sätt. Nedan är två exempel på hur denna hierarki kan användas med två olika individer.

ATT ANVÄNDA FCT

Exempel:

Jayna går i årskurs 8 och använder korta fraser för att kommunicera samt har förmåga till verbal imitation. Hennes lärare använder FCT för att lära Jayna att be om paus i stället för att kasta eller förstöra sitt arbetsmaterial. Läraren har dessutom skapat ett bildkort som symboliserar "rast" för att stötta Jaynas kommunikation. Den högsta prompt-nivån som kommer att användas är nivå 4 – modellprompt. Läraren modellerar att be om rast genom att säga "rast, tack" (nivå 4) och ger Jayna bildkortet. Läraren minskar därefter prompten genom att peka på bildkortet (nivå 3), säga till Jayna, "be om en rast" (nivå 2) och tillslut att tillåta Jayna att självständigt be om en rast (nivå 1).

Exempel:

Benji går i årskurs 2 och använder en talgenererande samtalsapparat. Hennes lärare använder FCT för att lära Benji att fråga andra elever om de vill leka i stället för att slå andra elever för att få deras uppmärksamhet. Hennes logoped har programmerat lek-förfrågan, "vill du leka?" på Benjis talgenererande samtalsapparat och har tillsammans med läraren tränat en grupp klasskamrater i hur de kan svara på frågan från Benji. Den högsta prompt-nivån som kommer att användas är nivå 6 – full fysisk vägledning. Läraren kommer fysiskt vägleda Benji till att trycka på samtalsapparaten. Läraren minskar stegvis prompten genom att röra vid Benjis armbåge för att prompta henne att använda apparaten (nivå 5). Hon hoppar över nivå 4 (modellprompt) och går vidare till att peka på apparaten (nivå 3), säga till Benji att be sina kompisar att leka (nivå 2) och att tillåta Benji att självständigt använda samtalsapparaten.

Not. Om det utvalda kommunikativa beteendet är verbalt, men instruktören vet med sig att personen inte kan imitera modell av det alternativa beteendet verbalt från början behöver ytterligare prompt och stöd användas. Ett visuellt underlag kan användas för att hjälpa personen förstå vad som förväntas och även acceptera att full fysisk prompt används i ett första steg. Vid full fysisk prompt är det nödvändigt och av stor vikt att personen kan acceptera denna typ av hjälp för att snabbt lära sig associera det nya alternativa kommunikativa beteendet med önskat resultat.

Utöver gradvis minskande prompts kan man också fundera på att använda "Time-Delay" prompt med tidsfördröjningsprocedurer för att ge personen möjlighet att agera självständigt innan man promptar. Att inkludera tidsfördröjning kan också minska individens beroende av prompt.

ATT ANVÄNDA FCT

Lektion 19

Förstärk det alternativa kommunikativa beteendet

Efter att personen använder det alternativa kommunikativa beteendet (först genom promptning och efter hand på egen hand), är det viktigt att instruktören förstärker det alternativa kommunikativa beteendet genom att ge en respons som skapar det önskade resultatet. Till exempel, om barnets alternativa kommunikativa beteende är att be om en rast, bör instruktören svara genom att ta bort krav och ge en rast. Om personens alternativa kommunikativa beteende är att be om ett favoritföremål eller aktivitet, bör instruktören svara genom att ge tillgång till favoritföremålet eller aktiviteten.

Förstärkning av det alternativa kommunikativa beteendet är inbyggt i FCT. Genom att ge omedelbar tillgång till det önskade resultatet förstärks individens användning av det alternativa kommunikativa beteendet.

När man först lär ut det alternativa kommunikativa beteendet är det viktigt att förstärka det kommunikativa beteendet konsekvent och frekvent. Således är en vanlig inlärningsstrategi att strukturera miljön på ett sätt som ger många möjligheter att använda det kommunikativa beteendet under en inlärningsperiod. Titta närmare på följande exempel.

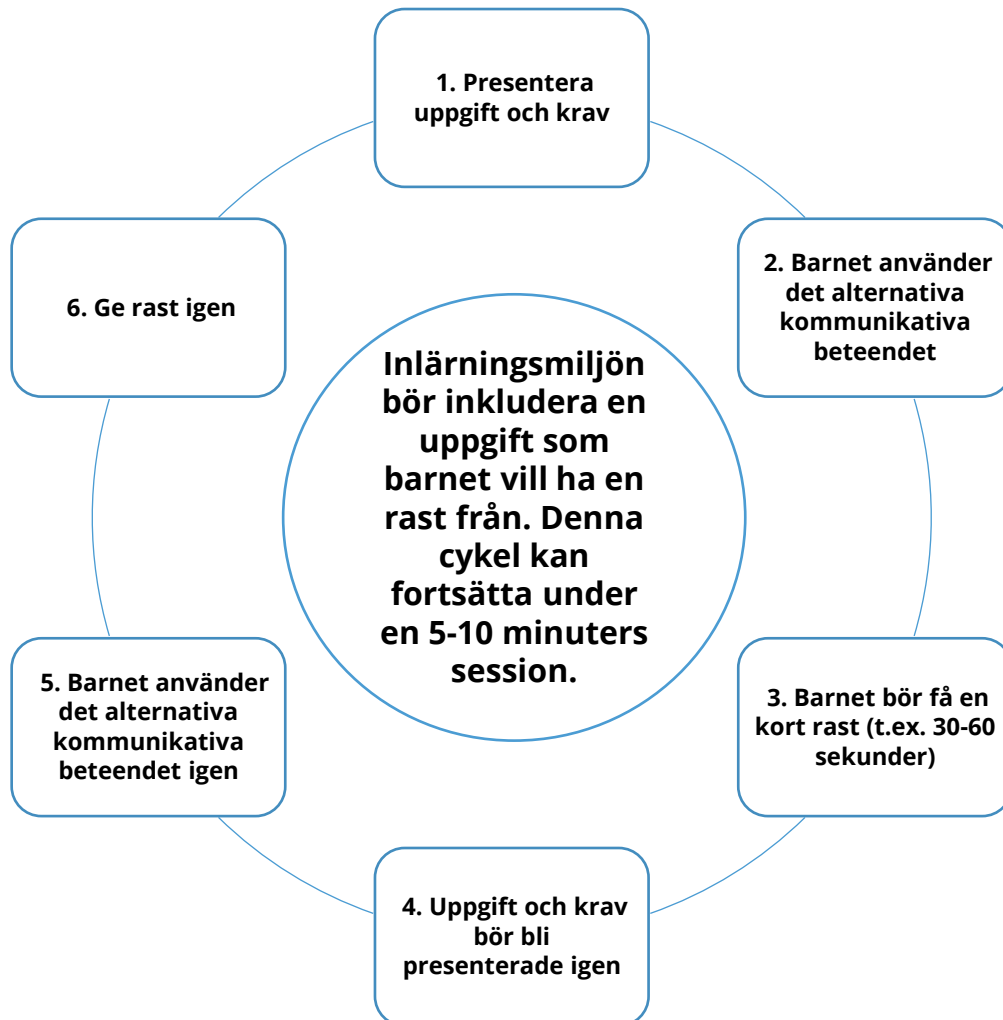
ATT ANVÄNDA FCT

Exempel: Be om en paus

Funktion
Undvika krav

Form
Verbalt

Ansträngning
'Be om en paus'

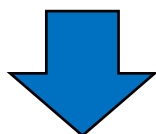
ATT ANVÄNDA FCT

Exempel: Be om ett önskat föremål

Funktion
Få önskat
föremål

Form
Bildkort

Ansträngning
Visa bildkortet
för att be om det
önskade
föremålet

ATT ANVÄNDA FCT

Lektion 20

Ta bort förstärkning för det utmanande beteendet

En ytterligare strategi som kan bedömas vara relevant för den som interagerar med personen är att släcka ut det utmanande beteendet och/eller att ta bort tillgång till det önskade utfallet (se modul Extinction). Att sätta ett beteende under utsläckning innebär att det utmanande beteendet inte längre förstärks (till exempel, det ger inte längre tillgång till det önskade resultatet); vanligtvis ignoreras det utmanande beteendet. Till exempel, personen stoppas från att få tillgång till ett favoritobjekt eller aktivitet om inte det alternativa kommunikativa beteendet används samtidigt som det utmanande beteendet ignoreras.

Not. Det finns forskning (Casey & Merical, 2006) som föreslår att utsläckning inte behöver användas vid FCT förutsatt att det alternativa kommunikativa beteendet förstärks till en hög grad. Effekten av det alternativa beteendet behöver vara större än det utmanande beteendet. Utsläckning skall endast användas i de fall där det bedöms nödvändigt (se modul Extinction)

Övning

Jean's lärare har gett full fysisk vägledning för att prompta Jean att ge ett bildkort för att be om hennes favoritaktivitet, att läsa. Jean's lärare rör nu vid Jean's armbåge och använder den verbala prompten, "Berätta, vad du vill göra."

Vilken inlärningsstrategi beskrivs här?

- Tidsfördröjning (Time-Delay)
- Mest-till-minst hierarki
- Utsläckning

Svar

- Tidsfördröjning: INKORREKT. Scenariot beskriver inte en tidsfördröjning innan promptning eller för att vänta på ett svar från Jean.
- Mest-till-minst hierarki: KORREKT. Läraren använder en mest-till-minst hierarki som inlärningsstrategi – läraren började med full fysisk vägledning och har nu minskat prompten till beröring på armbågen och verbalt prompt.
- Utsläckning: INKORREKT. Scenariot beskriver inte att det utmanande beteendet ignoreras eller att det inte förstärks.

ATT ANVÄNDA FCT

Lektion 21

Stötta generalisering av det ersättande alternativa kommunikativa beteendet

Efter att ha gett instruktioner för hur man gör det alternativa kommunikativa beteendet är det viktigt att se till att personen kan använda det kommunikativa beteendet, när så är lämpligt och i flera miljöer. Individen bör kunna kommunicera med flera olika människor i flera miljöer.

Tänk på det följande:

- Skapa strukturerade inläringstillfällen för personen att använda det alternativa kommunikativa beteendet i en annan miljö.
- Skapa strukturerade tillfällen för personen att använda det ersättande kommunikativa beteendet med andra vuxna.
- Ge tillgång till flera inläringstillfällen för personen att träna i den nya miljön och med olika personer.

Lektion 22

Forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping)

I vissa fall har det alternativa kommunikativa beteendet som personen får lära sig redan en effektiv och acceptabel form. Till exempel, för ett barn som kommunicerar med bildkort är att ge ett bildkort som betyder att hen behöver rast en acceptabel kommunikationsform. För andra personer är det alternativa beteendet man börjar med enklare eller under individens övriga kommunikativa nivå. Det alternativa beteendet behöver då utvecklas genom formning till ett mer funktionellt och effektivt kommunikativt beteende. Till exempel, för ett barn som sätter ihop flera bildkort för att bilda korta fraser eller meningar på en kommunikationstavla eller ett barn som talar i hela meningar, så är en kort fras på ett bildkort ett enklare kommunikationssätt än vad som slutligen kan förväntas.

Processen för att forma ett beteende innebär att gradvis förstärka versioner även benämnt approximationer av det önskade kommunikativa beteendet. Modeller och promptning kan också vara nödvändiga för att visa individen vad som förväntas.

Till exempel, om ett barn som kan kommunicera med korta fraser och meningar har bett om ett favoritföremål genom att säga "leksaker", kan formningsstegen vara att barnet säger:

- "Vill leksak"
- "Vill ha leksak"
- "Jag vill ha leksak"
- "Jag vill ha leksaken"

Den slutgiltiga formen av önskad kommunikation beror på personens förmåga.

ATT ANVÄNDA FCT

Lektion 23

Fasa ut förstärkning för det alternativa kommunikativa beteendet

Att omedelbart ge en respons som förstärker personens användning av det alternativa kommunikativa beteendet är inte alltid möjligt. Till exempel, ett barn kan begära en önskad aktivitet när det inte är lämpligt eller möjligt att få tillgång till den. Således är ett viktigt steg i inlärningsprocessen att fasa ut förstärkningen av det alternativa kommunikativa beteendet genom att gradvis öka tidsintervallet (time-delay) mellan personens användning av det alternativa kommunikativa beteendet och den förstärkande responsen (så som att ta bort krav eller ge tillgång till ett favoritföremål eller aktivitet). Detta steg lär individen att vänta på förstärkaren. Tidsintervallen bör diskuteras och bestämmas av teamet baserat på personens individuella behov. Det kan till att börja med vara så kort som att vänta i 5-10 sekunder.

Lektion 24

Övning

Deanna går i årskurs 3 och har ägnat sig åt självskadebeteende med funktionen att undvika skrivuppgifter. Ms Lawrence, klassens assistent, har använt sig av full fysisk vägledning för att prompta Deanna till att ge ett bildkort till läraren för att be om en paus.

Fråga 1: Vad är nästa steg i inlärningsprocessen?

- Förstärka det alternativa kommunikativa beteendet.
- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor.
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping).

Raul är en förskoleelev som brukar springa iväg från klassrummet för att ägna sig åt repetitivt beteende – att öppna och stänga den elektriska dörren i aulan. Raul använder teckenspråk för att kommunicera i fraser och meningar. Personen som leder insatsen har lärt ut ett alternativt kommunikativt beteende, vilket är att be om att få öppna dörren genom att teckna "dörr", och Raul kan självständigt be om detta av läraren, assistenten och logopeden, istället för att springa ut från rummet. Raul får förstärkning genom att han får tillgång till dörren när han använder det alternativa kommunikativa beteendet – att teckna "dörr".

Fråga 2: Vad är nästa steg i inlärningsprocessen?

- Lära ut det alternativa kommunikativa beteendet genom en mest-till-minst hierarki.
- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor.
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping).

ATT ANVÄNDA FCT

Tito brukar skrika när han vill göra en önskad aktivitet, att gunga antingen i klassrummets eller lekparkens gunga. Hans lärare har lärt honom ett alternativt kommunikativt beteende som går ut på att be om att få gunga med hjälp av ett bildkort och att vokalisera det. Han kan nu självständigt be flera vuxna om att få gunga både inuti klassen och ute på rast. Logopeden som också har jobbat med Tito har arbetat med att forma kommunikationen till en kort fras (vill gunga, tack), vilket han nu använder utan bildkortet.

Fråga 3: Vad är nästa steg i inlärningsprocessen?

- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor.
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping).
- Förstärka det alternativa kommunikativa beteendet.

ATT ANVÄNDA FCT

Svar fråga 1:

- Förstärka det alternativa kommunikativa beteendet. KORREKT. Assistenten har modellerat och promptat användandet av det alternativa kommunikativa beteendet, så nästa steg är steg 2 – att förstärka det alternativa kommunikativa beteendet.
- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor: INKORREKT. Assistenten och läraren har inte ännu förstärkt användandet av det alternativa kommunikativa beteendet (steg 2), så det vore inte lämpligt att börja steg 4 (att stödja generalisering).
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping): INKORREKT. Assistenten och läraren har inte ännu förstärkt användandet av det alternativa kommunikativa beteendet (steg 2), så det vore inte lämpligt att börja steg 5 (att forma det kommunikativa beteendet) i detta tillfälle.

Svar fråga 2:

- Lära ut det alternativa kommunikativa beteendet genom en mest-till-minst hierarki: INKORREKT. Raul verkar redan ha lärt sig det alternativa kommunikativa beteendet, så att lära beteendet (steg 1) är ej nödvändigt i dagsläget.
- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor: INKORREKT. Raul verkar redan ha generaliserat det alternativa kommunikativa beteendet till flera olika personer, så detta steg verkar ej aktuellt som nästa.
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping). KORREKT. Raul verkar ha lärt sig det alternativa kommunikativa beteendet och generaliserat detta till flera personer, så nästa steg blir att överväga ifall beteendet bör formas. Eventuellt skulle Raul kunna utveckla sitt språk till en mer komplex förfrågan, såsom "vill ha dörrlek" eller "vill leka med dörren" etc.

Svar fråga 3:

- Stödja individens generalisering av det alternativa kommunikativa beteendet till olika miljöer och andra människor: INKORREKT. Tito verkar redan ha generaliserat det alternativa kommunikativa beteendet till flera personer, så detta är inte nästa steg.
- Överväga att forma det alternativa kommunikativa beteendet (shaping): INKORREKT. Det kommunikativa beteendet har redan formats och Tito använder en mer avancerad form av det ursprungliga beteendet, så steg 5 (shaping) är inte nästa steg.
- Förstärka det alternativa kommunikativa beteendet: KORREKT. Nu när Tito har lärt sig det alternativa kommunikativa beteendet och kan använda det självständigt, med flera personer, i olika miljöer och i en mer komplex form, är det dags att överväga att öka tiden mellan det kommunikativa beteendet och förstärkaren, eftersom det är viktigt för Tito att lära sig att han inte alltid kan få tillgång till gungan direkt.

FÖLJ UPP FCT

Lektion 25

Efter denna lektion, kommer du att kunna...

- Identifiera verktyg som kan användas för att samla in data om både det utmanande beteendet och det alternativa kommunikativa beteendet.
- Beskriva viktiga områden att vara uppmärksam på för att bestämma nästa steg i interventionen, baserat på insamlade data.

Lektion 26

Samla in och analysera data om det utmanande beteendet

Datainsamling i FCT bör fokusera på två huvudområden:

1. Det utmanande beteende som är fokus för interventionen
2. Det alternativa kommunikativa beteende som personen lär sig.

1. Utmanande beteende – en funktionell kartläggning och analys

Vilken sorts datainsamling som används för att följa det utmanande beteendet beror på vilken sorts utmanande beteendet som uppvisas. Data bör inkludera information om det utmanande beteendets frekvens, allvarlighetsgrad och/eller duration. Ytterligare relevanta detaljer så som miljö, tid, antecedenter och/eller konsekvenser kan vara användbara att mäta.

Följande är ett exempel på en tabell som används för att samla in data om ett utmanande beteende som en del av en funktionell kartläggning och analys. Se funktionell kartläggning och analys (FBA modulen) för mer information om att samla in data om utmanande beteenden.

	Miljö	Antecedent	Beteende	Konsekvens
Datum: 28/1 Tid: 09:00	Klassrum – eget arbete	Fått svenskauppgifter	Springer till hörnet i rummet och gömmer sig under ett bord	Blir skickad till ett annat rum med en vuxen
Datum: 28/1 Tid: 13:00	Klassrum – läsa	Får läsningsdagbok	Springer ut ur rummet	Blir skickad till ett annat rum med en vuxen
Datum: 29/1 Tid: 8:30	Klassrum – eget arbete	Fått matteuppgifter	Springer till hörnet i rummet och gömmer sig	Får ta en paus och läraren kontaktar föräldrar.

FÖLJ UPP FCT

2. Alternativt kommunikativt beteende

Det är viktigt att samla in data om personens användning av det alternativa kommunikativa beteendet. Datainsamling kan inkludera vilken nivå av stöd och promptning som individen behöver och relevanta detaljer såsom miljö, tid, antecedenter och/eller konsekvenser.

Information om det utmanande beteendet och det alternativa kommunikativa beteendet kan samlas in på samma gång. Här är ett exempel på ett datainsamlingsverktyg för både det utmanande beteendet (UB) och det alternativa kommunikativa beteendet (AKB).

Utmanande beteende (UB):					
Alternativt kommunikativt beteende (AKB):					
Instruktioner: Samla in data angående vad som sker precis innan (antecedent) och efter (konsekvens) att individen har använt det alternativa kommunikativa beteendet (AKB) eller det utmanande beteendet (UB)					
Datum/ Plats/Tid	Antecedent	UB/ AKB	Använd prompt	Konsekvens	Anteckningar
Prompt nyckel: VP = verbalt prompt; VS = med visuellt stöd; GP = gestprompt; DF = med delvis fysiskt; FF = fullt fysiskt prompt; S = självständigt					

Tänk på att denna datatabell är användbar för beteenden som inträffar mer sällan. Om beteenden inträffar oftare, är ett annat sätt att samla in data att använda ett intervallsystem (se nedan) för att dokumentera beteendet i varje intervall.

FÖLJ UPP FCT

Alternativt kommunikativt beteende – intervall

Den följande alternativa tabellen kan vara användbar tidigt i inlärningsprocessen när flera möjligheter att använda det alternativa beteendet ges eller i situationer där beteenden ofta förekommer.

Utmanande beteende (UB):

Alternativt kommunikativt beteende (AKB):

Instruktioner: Samla in data för när individen använder målbeteendet eller det alternativa kommunikativa beteendet då flera möjligheter till detta ges, eller i situationer där beteendena ofta sker.

Intervallens längd:

Observationsperiod:

Datum	Starttid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Stopptid

Prompt nyckel: VP = verbalt prompt; VS = med visuellt stöd; GP = gestprompt; DF = med delvis fysiskt; FF = fullt fysiskt prompt; S = självständigt

FÖLJ UPP FCT

Fortsättning på alternativt kommunikativt beteende – intervall

Intervallduration: 5 minuter						Observerad period: 30 minuter						
Datum	Start-tid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Sluttid
30/1	13:00	FF+V P	FF+V P	SB	FF+V P	FF+VP	FF+VP					13:30
31/1	13:05	SB	FF+V P	FF+V P	FF+V P	DF+V P	F+VP					13:35

Prompt nyckel: VP = verbalt prompt; VS = med visuellt stöd; GP = gestprompt; DF = med delvis fysiskt; FF = fullt fysiskt prompt; S = självständigt; SB = störande beteende.

Tänk på att tidsintervallet i tabellen ovan är 5 minuter. Tidsintervaller kan vara så korta som några sekunder eller så långa som en hel 45–60 minuters lektion. Tidsintervallet som väljs bör vara kort nog att fånga upp när beteenden förekommer. Till exempel, om beteendet förekommer flertalet gånger inom 1 minut så kan ett intervall på 10–15 sekunder vara lämpligt. Tabellen kan inkludera flera tillfällen inom ett intervall om det behövs.

Övning

Joan har slagit andra och skrikit för att få deras uppmärksamhet. Hon gör detta beteende ungefär 5–6 gånger i timmen. Hennes lärare använder FCT för att lära Joan att be om uppmärksamhet på ett mer önskvärt sätt med hennes talgenererande samtalsapparat.

Vilken sorts datainsamlingstabell är mest lämplig för att samla in data under inlärningsprocessen?

- Datainsamlingstabell för enskilda förekomster
- Datainsamlingstabell för 5-minuters intervall
- Datainsamlingstabell för 10-sekunders intervall

Svar:

- Enskilda förekomster: INKORREKT. Baserat på hur ofta Joans uppmärksamhetssökande beteende förekommer hade det varit svårt att använda en frekvensregistrering för att fånga upp beteendena.
- 5-minuters intervall: KORREKT. Baserat på att Joans uppmärksamhetssökande beteende förekommer 5–6 gånger i timman är ett formulär med 5-minuters intervaller lämpligt för fånga upp beteendena.
- 10-sekunders intervall: INKORREKT. Baserat på att Joans uppmärksamhetssökande beteende förekommer 5–6 gånger i timman är ett formulär med 10-sekunders intervaller ett tidskrävande och icke-effektivt sätt att fånga upp beteendena.

FÖLJ UPP FCT

Lektion 23

Välj nästa steg utifrån personens framsteg

Insamlade data om personens framsteg kan användas för att bestämma vad nästa steg i interventionen är. Se tabellen nedan för några olika sorters data, relevanta frågor och funderingar.

Frågor och funderingar när man följer upp FCT

Kategori/Data	Framsteg:	Gör inte framsteg:
Utmanande beteende	Fundera på att utforska möjligheter för generalisering.	Fundera på om det alternativa kommunikativa beteendet är lämpligt för personen, kräver lite ansträngning och blir konsekvent och frekvent förstärkt.
Alternativt kommunikativt beteende	Om personen har blivit självständig i användningen av det alternativa kommunikativa beteendet i flera miljöer, fundera på att forma det kommunikativa beteendet eller fasa ut förstärkning av det kommunikativa beteendet.	Fundera på om det alternativa beteendet är lämpligt för personen, kräver lite ansträngning och blir konsekvent och frekvent förstärkt.
Miljö	Fundera på andra miljöer eller platser som kan vara lämpliga att arbeta med för att generalisera beteendet.	Fundera på att lära ut det alternativa kommunikativa beteendet specifikt i den miljön där personen har svårigheter (se inlärningssteg i lektion 3).
Kommunikationspartner	Fundera på att sprida personens användning av det alternativa kommunikativa beteendet till fler kommunikationspartners.	Fundera på att lära ut det alternativa kommunikativa beteendet specifikt till en kommunikationspartner; fundera på om kommunikationspartners behöver extra färdigheter eller stöd.
Prompt	Om personen lyckas på en promptnivå under flera inlärningsstillfällen, fundera på att gå nedåt i prompthierarkin.	Om personen inte lyckas utan den högsta promptnivån, utvärdera om det alternativa kommunikativa beteendet är lämpligt.

Att samla in data kommer att hjälpa teammedlemmarna att utvärdera om en person gör framgång i att minska användningen av de identifierade utmanande beteendena. Om en individ gör framsteg baserat på den insamlade informationen, bör teammedlemmarna fortsätta att använda de valda strategierna.

FÖLJ UPP FCT

Vad gör man om individen inte gör framsteg med FCT?

Om du bedömer att individen inte gör framsteg, ställ dig själv följande frågor:

- Är det identifierade utmanande beteendet väldefinierat?
- Är det identifierade utmanande beteendet mätbart och observerbart?
- Gjordes en funktionell kartläggning och analys?
- Identifierade den funktionella kartläggning och analysen (FBA) beteendets funktion?
- Fyller det alternativa kommunikativa beteendet samma funktion som det utmanande beteendet?
- Ignorerar teammedlemmarna det identifierade utmanande beteendet?
- Har tillräckligt mycket tid lagts på att använda FCT?
- Används FCT med behandlingstrohet?
- Behöver individen ytterligare stöd?
- Ger teammedlemmar förstärkning när det alternativa kommunikativa beteendet används?
- Är de valda förstärkarna önskvärda föremål eller aktiviteter för individen?

Om dessa problem har åtgärdats och individen med AST fortfarande inte visar framsteg är det dags att fundera på att använda en annan evidensbaserad metod med personen med AST.

FÖLJ UPP FCT

Lektion 28

Övning

Utmanande beteende (UB):

Att skrika och fälla ner sig på marken för att få tillgång till ett önskat föremål - en boll.

Alternativt kommunikativt beteende (AKB):

Be om bollen med hjälp av bildkort.

Datum/ Plats/Tid	Antecedent	UB/ AKB	Använd prompt	Konsekvens	Anteckningar
3/2 Klassrummets lekområde	Får instruktionen "Dags att leka"	AKB	DF, VP	Får bollen	Med assistent
4/2 Klassrummets lekområde	Får instruktionen "Dags att leka"	AKB	DF, VP	Får bollen	Med assistent
4/2 Rast	Får instruktionen "Dags att leka"	UB		Får ej bollen	Med assistent
5/2 Klassrummets lekområde	Får instruktionen "Dags att leka"	AKB	DF, VP	Får bollen	Med lärare
5/2 Rast	Får instruktionen "Dags att leka"	UB		Får ej bollen	Med assistent
6/2 Klassrummets lekområde	Får instruktionen "Dags att leka"	AKB	DF, VP	Får bollen	Med lärare

Prompt nyckel: VP = verbalt prompt; VS = med visuellt stöd; GP = gestprompt; DF = med delvis fysiskt; FF = fullt fysiskt prompt; S = självständigt

Fråga 1: Utifrån datainsamlingen vad skulle kunna vara nästa steg att ta gällande prompts?

- Överväga att fasa ut den delvis fysiska prompten.
- Överväga att lägga till full fysisk prompt.
- Överväga att ta bort fysisk och verbal promptning.

FÖLJ UPP FCT

Övning fortsätter

Fråga 2: Vad skulle kunna vara nästa steg att överväga kopplat till miljö eller läge?

- Överväga att sätta det utmanande beteendet på utsläckning.
- Överväga att prompta och lära ut det alternativa beteendet på rasten, för att stödja individen i att generalisera färdigheten till den miljön.
- Överväga att generalisera det alternativa kommunikativa beteendet till gymnastiksalen.

Svar fråga 1:

- Överväga att fasa ut den delvis fysiska prompten: KORREKT. Individen verkar använda det alternativa kommunikativa beteendet i en miljö med konsekvent stöd av delvis fysisk och verbal promptning. Därav kan det vara dags att få ner i prompthierarkin och fasa ut fysisk promptning.
- Överväga att lägga till full fysisk prompt: INKORREKT. Att lägga till ett fullt fysiskt prompt skulle vara att gå upp i prompthierarkin.
- Överväga att ta bort fysisk och verbal promptning: INKORREKT. Promptningen bör fasas ut gradvis istället för att ta bort allt samtidigt.

Svar fråga 2:

- Överväga att sätta det utmanande beteendet på utsläckning: INKORREKT. Det utmanande beteendet verkar redan vara på utsläckning, eftersom det enligt datan inte förstärks.
- Överväga att prompta och lära ut det alternativa beteendet på rasten, för att stödja individen i att generalisera färdigheten till den miljön: KORREKT. Individen verkar fortsatt använda det utmanade beteendet på raster. Det utmanande beteendet ger ej tillgång till förstärkning, baserat på datan sker ingen promptning för det alternativa kommunikativa beteendet.
- Överväga att generalisera det alternativa kommunikativa beteendet till gymnastiksalen: INKORREKT. Ingen information finns om huruvida det alternativa beteendet i dagsläget används i gymnastiksalen.

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Antecedent	Antecedent	Något (en handling, händelse eller situation) som föregår en individs beteende och kan ha en effekt på beteendet.
Redirection	Avledning	Att hänvisa någon till en annan aktivitet eller annat material för att hindra individen från att bete sig olämpligt.
Baseline	Baslinje	Information från flera mätpunkter som används för att bättre förstå målbeteendet innan man använder en intervention eller metod
Baseline data	Baslinjedata	Mätning av ett beteendes förekomst före en intervention för att göra det möjligt att jämföra med förekomsten efter interventionen
Response criterion	Bemästringskriterium	Ett på förhand bestämt villkor eller resultat som betyder att ett visst inlärningsmål är uppnått.
Behavior	Beteende	Allt som en individ gör. Detta omfattar både aktiviteter som kan observeras av andra (som att gå eller prata) och aktiviteter som inte kan observeras av andra (som att tänka).
Behavior intervention plan (BIP)	Beteendestödsplan	En detaljerad skriftlig plan som innehåller det beteende som ska förändras (målbeteende), mål för beteendeförändringen samt planerade interventioner och metoder. (Bör innehålla förebyggande strategier, färdighetsträning för att öka det alternativa eller önskvärda beteendet samt social delaktighet.)
The function of the behavior	Beteendets funktion	"Orsaken" till att beteendet uppträder. Med andra ord, vad beteendet leder till för individen (t.ex. att få tillgång till en aktivitet eller föremål, att avbryta eller undvika en uppgift, att få uppmärksamhet från någon eller att få sensorisk stimulans).

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Partial interval recording	Partiell intervallregistrering	Registrera om målbeteendet sker under någon tidpunkt under ett specificerat tidsintervall, oavsett hur ofta och hur länge beteendet förekommer under intervallet.
Differential reinforcement	Differentiell förstärkning	Att göra skillnad mellan olika beteenden och endast förstärka vissa beteenden, medan andra beteenden inte förstärks.
Differential reinforcement of alternative behavior	Differentiell förstärkning av alternativt beteende (DRA)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att välja ut och förstärka ett annat, mer lämpligt, beteende som fyller samma funktion.
Differential reinforcement of incompatible behavior	Differentiell förstärkning av inkompatibelt beteende (DRI)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att välja ut och förstärka ett inkompatibelt beteende. Ett inkompatibelt beteende är ett beteende som inte går att utföra samtidigt som det oönskade beteendet.
Differential reinforcement of low rates of responding	Differentiell förstärkning av låg frekvens av beteende (DRL)	En procedur som syftar till att minska ett beteendes frekvens genom att förstärka en lägre förekomst av beteendet än den aktuella frekvensen.
Differential reinforcement of other behaviors	Differentiell förstärkning av annat beteende (DRO)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att ge förstärkare när det oönskade beteendet inte har förekommit under en förutbestämd tidsperiod.
Differential reinforcement procedure	Differentiell förstärkningsprocedur	En procedur där man systematiskt använder förstärkning för att förstärka vissa beteenden mer än andra. Då det används för att minska oönskade beteenden består det av två komponenter, 1) att ge förstärkning vid ett annat beteende eller en lägre förekomst av det oönskade beteendet 2) försöka minska förstärkning för det oönskade beteendet i den utsträckning det är möjligt. Differentiell förstärkning används också vid formning (shaping) av nya beteenden.

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Discrimination	Diskrimination	Att uppfatta - se, höra, lukta, smaka eller känna - skillnaden mellan olika stimuli. Det vill säga att utföra beteenden som visar att man kan skilja en sak från en annan (t.ex. skilja mellan olika personer, olika bilder, färger osv.).
Discriminative stimulus	Diskriminativt stimulus (SD)	Något i miljön som signalerar att ett visst beteende kan ge en förstärkande konsekvens.
Duration	Duration	Hur länge ett beteende pågår (i sekunder, minuter osv.).
Replacement Behavior	Ersättningsbeteende	Ett alternativt beteende som har samma funktion som ett annat beteende.
Alternative behavior	Alternativt beteende	Ett specifikt önskat beteende som inte är det störande beteendet.
Incompatible behavior	Inkompatibelt beteende	Ett beteende som är fysiskt omöjligt att göra samtidigt som det störande beteendet.
Functional Behavioral Assessment/ Functional assessment	Funktionell kartläggning och analys/Funktionell kartläggning	En evidensbaserad systematisk metod för att kartlägga underliggande orsaker och funktioner hos utmanande beteenden. En funktionell kartläggning och analys kan tydliggöra de betydelsebärande komponenterna för beteendet och därmed underlätta planeringen och resultera i mer effektiva insatser.
Functional Communication Training	Funktionell kommunikationsträning	En systematisk metod för att genom inläring av kommunikationsfärdigheter ersätta utmanande eller störande beteende med mer lämpliga och effektiva kommunikativa beteenden.
Reinforcer	Förstärkare	En förstärkare är en konsekvens av ett beteende, som ökar sannolikheten för att beteendet kommer att förekomma i framtiden. Konsekvensen kan vara att något läggs till (se även "positiv förstärkning") eller tas bort (se även "negativ förstärkning").

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Reinforcement	Förstärkning	Att tillföra en förstärkande konsekvens efter ett beteende med syftet att öka sannolikheten att det sker i framtiden.
Reinforcer sampling	Förstärkarkartläggning	Hjälper till att identifiera aktiviteter och föremål som är motiverande för individ med AST.
Multiple stimulus without replacement preference assessment	Förstärkarkartläggning: Flera stimuli utan ersättning	En kartläggning skapad för att identifiera individuella preferenser för olika stimuli. En mängd olika föremål presenteras för personen och hen ombes välja en av dem. Efter individen får en stund att interagera med sitt valda föremål så tas föremålet bort och de kvarvarande föremålen arrangeras om. Individen ombes välja ett föremål från de kvarvarande föremålen. Detta upprepas tills det inte finns några föremål kvar.
Single stimulus preference assessment	Förstärkarkartläggning: Enskilt stimulus	En kartläggning skapad för att identifiera individuella preferenser för olika föremål när individen inte kan göra beslutet om flera föremål presenteras på samma gång. Ett enskilt föremål presenteras för individen och responsen på föremålet registreras, exempelvis hur länge individen håller föremålet eller vilket intresse som visas för det.
Paired stimulus preference assessment	Förstärkarkartläggning: Parade stimuli	En kartläggning skapad för att identifiera individuella preferenser för olika föremål. Två föremål presenteras för individen som ombes välja en av dem. Efter individen fått en stund att interagera med sitt valda föremål så tas föremålet bort och två nya föremål presenteras för individen. Detta upprepas tills alla föremål har parats ihop med alla andra föremål.
Schedule of reinforcement	Förstärkningsschema	Beskrivning av hur ofta ett specifikt beteende leder till förstärkning. Detta schema kan vara fast eller varierat.

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Fixed-interval schedule of reinforcement	Förstärkningsschema med fast intervall	Förstärkare ges efter att målbeteendet utförts under en viss tidsperiod. Till exempel, att individen får förstärkningen när hen har suttit på sin plats (målbeteendet) i fem minuter.
Fixed-ratio schedule of reinforcement	Förstärkningsschema med fast kvot	Förstärkare ges efter att målbeteendet har utförts ett specifikt antal tillfällen. Till exempel, en lärare ger en elev en förstärkare var tredje gång individen frågar en klasskompis en fråga.
Punishment	Försvagare	En försvagare är en konsekvens av ett beteende som minskar sannolikheten för att beteendet ska förekomma i framtiden. Konsekvensen kan vara att något läggs till (se även "positiv försvagning") eller tas bort (se även "negativ försvagning").
Generalization	Generalisering	Att använda färdigheter i nya sammanhang, miljöer och med andra människor.
Whole Interval recording	Helintervallregistrering	Beteendet noteras som "förekommande" när beteendet pågår under hela det förutbestämda tidsintervallet.
Intensity	Intensitet	Syftar på hur allvarligt ett beteende är (till exempel, elevens slag gav läraren en blåtira eller bittet var kraftfullt nog att det bröt genom huden).
Intermittent schedule of reinforcement	Intermittent förstärkningsschema	Ett förstärkningsschema där förstärkning endast ges några av gångerna som beteendet förekommer.
Interresponse time (IRT)	Interresponstid	Tiden mellan två på varandra följande responser (tillfällen då ett beteende utförs), det vill säga tiden mellan "slutet" av en respons och "början" av nästa respons.
Consequence	Konsekvens	Något som följer på ett beteende och som kan påverka sannolikheten för att beteendet ska förekomma i framtiden (se t ex "förstärkning").

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Setting	Kontext/situation/Miljö	Den fysiska och sociala miljö (alla faktorer, inklusive människor och andra typer av stimuli) som kan påverka beteendet.
Natural environment	Naturliga miljön	Den miljö som en person normalt sett befinner sig i.
Modeling	Modellering	Att själv visa ett beteende så att en annan person, till exempel eleven eller en förälder, kan observera och imitera beteendet.
Model prompts	Modellprompt	Innebär att visa hur målbeteendet utförs. Kan användas när verbala eller visuella prompt inte är tillräckliga för att hjälpa personen att använda målbeteendet på rätt sätt. Kräver att personen kan imitera.
Most-to-least prompting	Mest-till-minst-promptning	Minskad hjälp från den högsta nivån av prompt till den lägsta nivån av prompt.
Least-to-most prompting	Minst-till-mest promptning	Upptäppning av hjälp från den lägsta nivån av prompt till den högsta nivån av prompt.
Target behavior	Målbeteende	Det beteende som är målet för en intervention. Målbeteendet ska följas och utvärderas för att se om det ökar eller minskar.
Negative reinforcement	Negativ förstärkning	Något tas bort omedelbart efter att beteendet har förekommit, vilket ökar sannolikheten för att beteendet ska ske igen i framtiden.
Positive reinforcement	Positiv förstärkning	Något läggs till omedelbart efter att ett beteende har uppstått, vilket ökar sannolikheten för att beteendet ska ske igen i framtiden.
Prompt	Promptning	Att ge hjälp eller stöd till individen för att öka chansen att hen utför ett visst beteende. Prompt kan vara verbala, gester eller fysiska.
Time-Delay	Promptfördröjning/ Tidsförskjuten prompt	Att vänta en kort stund (flera sekunder) innan man erbjuder hjälp eller stöd, vilket ger individen möjlighet att utföra beteendet utan prompt.

ORDLISTA

Engelsk term	Svensk term	Förklaring
Prompt Fading	Promptminskning	Gradvis minskning av prompt, så att individen lär sig att utföra beteendet självständigt.
Prompting hierarchy	Prompthierarki	Rangordning av olika former av prompt utifrån hur omfattande hjälpen är.
Response	Respons	Ett specifikt, avgränsat och väldefinierat beteende.
Response Interruption	Responsblockering/ Avbryta beteendet	Att blockera eller förhindra ett beteende från att inträffa. Kan ske genom verbal eller fysisk blockering.
Stimulus	Stimulus	Något i miljön som en hör, ser, luktar, smakar och/eller känner. Det kan exempelvis vara ett föremål eller något som någon eller något gör.
Interfering Behavior	Störande beteende	Ett beteende som påverkar barnets inlärningsförmåga negativt.
Interfering behavior/ Challenging behavior/ Disruptive behavior	Utmanande beteende	Alla beteenden som, i samspel med omgivningen, orsakar problem och kan - Vara farliga för själv eller andra - Begränsa tillgång till miljöer och sammanhang - Förhindra inlärning och utveckling - Ha negativ påverkan på livskvalitet
Team members	Teammedlemmar	Alla som är involverade i insatser kring personen med AST. Kan exempelvis innefatta vårdnadshavare, lärare, vårdpersonal och andra professionella.
Topography	Topografi	Ett beteendes topografi är beteendets form, det vill säga hur beteendet ser ut och konkret utförs.
Extinction	Utsläckning	Att ett beteende som tidigare har förstärkts inte längre följs av en förstärkande konsekvens, med följden att beteendet minskar i varaktighet, frekvens eller intensitet. En utsläckningsprocedur innebär att systematiskt minska/ta bort förstärkare för ett beteende. Denna procedur kan vara förenad med risker, se "utsläckningsutbrott".
Extinction burst	Utsläckningsutbrott	Under den inledande fasen av ett utsläckningsförfarande kan det hända att beteendet ökar i intensitet, varaktighet och/eller frekvens innan det börjar minska.